

**REVISTA ENCICLO-
PEDICĂ**

REVISTĂ PERIODICĂ BILUNARĂ

Responsător: I. Corbu, Cluj, Str. Gen. Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei exemplarul

Scopul apariției: Să pot răspunde criticaștrilor și criticilor mei, Lucrări străine nu se publică

502

Revista științifică „Adamachi” (Iași) și „L’origine des continents, la Tache rouge de Jupiter, la rotation solaire et la dérive de l’Amérique” de I. Corbu.

În revista „Adamachi”, care, după câte știm de când era acolo dl prof. I. Simionescu, are în program să facă cunoscute în deosebi lucrările de știință românești, un d-n Th. V. (dr Th. Văscăuțanu, șef de lucrări la Laboratorul de Geologie și Paleontologie la Universitatea Iași,) după ce arată că lucrarea de sus nu e prima a autorului, ci mai are o „Nouă teorie cosmogonică”, „Rotațiunea corpurilor nesolide” ș. a. le evaluează, pe cum urmează:

„Atras de titlurile acestor lucrări rămâi desamăgit dela primele pagini, și capeți impresia, că autorul posedă într’un grad mult mai mare îndrăzneala, de altfel nobilă, de a rupe misterul, ce mai învalue încă unele părți din univers, decât erudiția științifică, cerută pentru tratarea unor asemenea probleme”.

Iată generalități, pe cari superficialitatea și incompetența, dispunând de coloanele unei reviste, le poate trânti drept recenzie oricărei lucrări, fără barem să-și fi luat osteneala să o studieze și înțeleagă. Cetitorul însă va fi surprins de sigur de concluzia d-lui Th. V. după desamăgirea încercată. Iat-o:

„Nu este exclus, că multe din ideile enunțate de autor vor căpăta mai târziu documentarea, de care au nevoie”.

Atunci pentru ce e desamăgit d-l Th. V.?

Știm că meritul unei lucrări de știință e aportul de idei (originale) sprijinite pe cele mai simple legi naturale și pe fapte, nu pe o bibliotecă de lucrări ale altora — erudiție științifică. Dar dl Th. V. și-a susținut în Iunie teza de doctorat și crede că orice lucrare de știință trebuie să fie extrasă ca și o teză din o bibliotecă întreagă, cu un Indice bibliografic cât însași

lucrarea de lung, să te cufunzi în amănunte și să arăți toate părerile câte s'au dat în chestie până ce nu mai vezi pădurea de arbori. Sau ce alta înțelege dl Th. V. sub „erudiție științifică“ ?

Nu, dle Th. V. „ideile multe“ descoperite totuș în aceste lucrări n'au nevoie de o „documentare“ a cuiva, e destul să le reproducă cineva mai târziu, având însă o situație oficială, nu ca autorul, d. e. un director de observator, sau cel puțin profesor, sau să dispună din norocire de coloanele unei reviste și atunci nu numai idei adevărate, dar și absurdități se impun, fără a mai avea nevoie de documentări, că însă nu rămân, asta e altă chestie.

Dacă dl Th. V., care știm că e geolog și nu astronom, a rămas desamăgit dela primele pagini, trebuie să-i arăt că Charles A. Joung (fostul director al Observatorului din Princeton S. U. A.) o celebritate în astronomie, primind broșura germană (Neue Theorie), pe lângă mulțumită, scrie (1905) autorului următoarele rânduri: „Încă n'am avut timp să o studiez temeinic, dar o privire asupra ei m'a convins, că merită să fie studiată cu atenție“. Mi-a și promis, că o va studia, dacă sănătatea îi va permite, dar a decedat nu peste mult. Prof. dr H. I. Klein Köln—Lindentheil, care a redactat o viață întreagă revista „Sirius“, a scris autorului că teoria cosmog. e „diskutabel“ (vrednică a fi discutată) și a publicat aproape în întregime broșurița în l. germană (1905). Tot în „Sirius“ am arătat mai târziu, că curenții stelari descoperiți de Kapteyn sunt prevăzuți în teoria mea și o confirmă.

Pe urmă constatându-se că satelitul Phoebe alui Saturn e retrograd, astronomul american T. J. See, bazat pe această descoperire, a alcătuit teoria „Capturării“, esențial identică cu teoria cosmogonică mai veche a autorului (alcătuită încă pe când nu se cunoștea nici un satelit retrograd, a. 1896—7), cum a arătat la timpul său dl G. Todică, un amator de știință, ca și autorul fără situație oficială. Din o datorință de recunoștință amintesc aici, că regretatul prof. A. Ciorrea în tratatul de fizică, la Cosmogonie a dat o justă apreciere „Nouei teorii c.“ și tot așa regretatul V. Anestin în revista „Orion“ înainte de război.

Spre mângâierea dlui Th. V. o să arăt că nici dsa nu e singur. Niciodată adevărul n'a fost primit în triumf, ci sau a fost atacat, sau desconsiderat.

În a. 1904 un rezumat din această lucrare a fost trimis la societatea astron. franceză, dar a fost desconsiderat. Nu mă prea mir, o teorie cosmogonică e nu numai știință, ci și filosofie, iar cu cunoștințele mele de franceză nu o puteam pre-

zenta în o formă atrăgătoare. Traducerea germană (1904) a fost mai succesă. Revista „English mechanic” reproducând din ea o idee despre infinit cu cuvintele germane, observă, că tradusă în englezește nu ar fi așa expresivă.

În a. 1908 pentru a provoca o recenzie a lucrării am înaintat-o la un premiu al Academiei. Firește, nu i s'a decernat. Referentul (Hepites) nici n'a aflat nimic nou în ea (și se află în ea și explicarea rotațiunii neuniforme a soarelui). Teoria aceasta n'ar fi cu nimic diferită de cea a lui Ch. Lagrange. Și totuși teoria capturării, cunoscută sub numele lui See, identică cu a mea, e recunoscută și azi ca teoria lui See, și nu a lui Lagrange.

În „Astronomischer Jahresbericht” de pe a. 1905 încă s'a dat un scurt rezumat al lucrării, dar n'a descoperit, că ar fi alui Lagrange. La sfârșitul rezumatului referentul a făcut două citații false din lucrare — desigur din memorie, sau mai corect din superficialitate — ele însă nu se referă la teorie.

În a. 1912 după apariția lucrării lui H. Poincaré asupra ipotezelor cosmogonice, i-am trimis și lucrările mele arătându-i că sunt mai vechi decât a lui See, despre care vorbește și Poincaré (și nu o confundă cu a lui Lagrange). Mi-a scris că a comunicat scrisoarea mea lui See, iar See îmi scrie că nu cunoaște lucrarea mea, dar nici limba germană. Rezultatul mi-e necunoscut, căci Poincaré a decedat peste o lună.

Ceealaltă lucrare „Rotațiunea corpurilor nesolide” e de o dată cu teoria cosmogonică și în legătură cu aceasta. Deja în a. 1898, când era încă în stare rudimentară, a apărut despre lucrarea trimisă la Societatea astronom. franceză o notă în a. 1898. Aproape în forma de azi e cuprinsă în „Noua teorie cosmogonică” Ed. II, a. 1907. La Academie am înaintat-o deosebit de 3 ori. Deși lucrarea a fost găsită interesantă ca ideie inițială s'a respins în lipsă de o documentare cantitativă. „Astronomische Nachrichten” însă a publicat-o mai târziu și fără demonstrare cantitativă. O singură lucrare mi-a fost publicată de Academie („Mărimea astrilor la orizont”), și aceea a fost prezentată prin Haret.

Înainte de războiu am fost odată (1908?) la București numai pentru lucrarea aceasta și m'am adresat dlui prof. Țițeica, cunoscut ca redactor la „Natura”, ca să mă lămurească, dacă explicarea mea e eronată. Dar mi-a promis numai că o va studia și cu promisiunea am rămas, i-am mai trimis odată cu posta — nici un răspuns. Dl prof. G. G. Longinescu a arătat mai mult interes față de lucrare, deși nu era de specialitatea d-sale. În a. 1926, când am găsit că rotațiunea neuniformă a

Soarelui se aplică și pe pământ la curenții marini și la vânturile alizee, după ce Academia a fost respins-o iar, am scris dlui Țițeica de nou — fără răspuns.

În a. 1914 (după ce în 1908 Societatea astronomică franceză a desconsiderat-o), am trimis-o dlui dr Kobold pentru „Astron. Nachrichten“. De două ori mi-a remis-o cu obiecțiuni, cari nu se refereau la lucrarea mea. M'am jentat să o trimit a treia oară și să arăt că nici acum nu suntem bineînțeleși. Am tipărit-o în o mică broșură (1914) în l. germană. Nici un ecou. A urmat războiul.

În a. 1926 după respingerea din urmă a Academiei m'am adresat la revista „Adamachi“ din Iași. Dl prof. I. Simionescu mi-a răspuns franc: „eu nu mă pricep (nefiind de specialitatea Dsale), profesorul de mecanică zice că nu se poate tipări“. Lucrarea însă s'a publicat ulterior în „Astr. N.“, prima revistă astronomică, deci sau dl X. profesor de mecanică la Iași nu se pricepe la mecanică, sau dl dr Kobold, care redactează de zeci de ani revista „A. N.“

Am trimis-o apoi la „Analele științifice ale Universității Iași“. Făcând la două luni întrebare de soarta lucrării mele, am și primit manuscrisul îndărăpt sub pretextul, că pe cât le pare mie mi-e de grabă, deși nu le arătasem nici-o grabă, o viață întreagă am învățat a aștepta. Dar ie era binevenit pretextul ca să se scape de lucrare.

În sfârșit după ce am tipărit „Die Rotation der nicht soliden Körper“ (1926) dl dr Kobold a binevoit a publica în „Astron. N.“ un referat scurt pregătit de mine și mai apoi un articol cuprinzând explicarea mecanică a rotațiunei solare. Un singur astronom s'a interesat de lucrare, dl O. Knopf, directorul Observatorului Universității din Iena, află ideia explicării mecanice fericită și aplicarea la curenții marini îndreptătită. Am trimis un nou articol la „A. N.“ cuprinzând aplicațiunile teoriei la curenții marini și în atmosferă (Calm, alizee). Dl dr Kobold mi l'a remis cu observarea că nu l mai poate publica și că nu crede că pot resturna obiecțiunile aduse de dr Möller. Am răspuns absolut convins, că nu poate fi decât o neînțelegere din partea dlui Möller. Ulterior le-am primit. Nu avea o singură obiecțiune față de explicarea mecanică a rotațiunei solare, se obiecționa însă, că aplicațiunea nu s'ar potrivi în oceanul indic spre nord de ecvator. Dl Möller n'a fost citit decât articolul scurt din „A. N.“ și nu și broșura, unde explicam perfect cazul din oceanul indic. Am și trimis răspunsul meu la „A. N.“. Se vede că a înțeles dl Kobold, că am dreptate, dar n'a voit să mai desmintă pe dl Möller, cum reiese

din răspunsul ce mi-a dat. Nenorocirea e că astronomii nu sunt geonomi ori oceanografi, și așteaptă sfat dela aceștia, iar ultimii așteaptă sfat dela astronomi în chestia, de care ne ocupăm. Dl dr Langhans dela Justus Perthes, Geografischer Anstalt in Gotha mi-a scris, că va cere părerea unui astronom în chestie. Răspunsul meu dlui Möller îl voi publica în N-rul viitor în l. germană.

În revista „Kosmos“ (Stuttgart) a apărut în 1930 un articol despre vânturile alizee și Calm. Ca membru am arătat la Redacție contrazicerile din explicarea veche. Mi-au răspuns dând lămuririle cunoscute. La asta am trimis o critică a acelor lămuriri. Nu mi-au putut face alte obiecțiuni, ci mi-au scris că articolul meu e „äusserst interessant“, dar se scuză că nu-l pot publica, ocupându-se numai cu popularizarea științei, pe când articolul meu ar da ansă la discuții, ce ar trece peste cadrele unei modeste reviste de popularizare. Preferă deci să popularizeze vechile greșeli, cari până aci aveau o scuză: în lipsă de ceva mai bun. Aceeași experiență am făcut-o cu „Gesellschaft für Erdkunde“ (Berlin) și „Meteorologische Zeitschrift“ (Potsdam).

În a. 1929 cu concursul dlui C. Părvulescu prof. de astronomie la Universitatea din Cernăuți, o bună cunoștință dinainte de războiu, lucrarea, de care vorbim, a fost adusă în comitetul de redacție al revistei „Ciel et terre“ (Soc. Astronom. belgă) în Bruxella, unde se afla și dl Părvulescu, care mi-a scris, că a interesat pe toți și se va publica. Dl președinte E. Lagrange, până ce m'am făcut membru (primul scop la astfel de societăți) mi-a scris în termeni elogioși și că „interesantul“ articol „nous sommes très flattés et honorés de l'inserer au bulletin“. A urmat tăcere până ce am întrebat la un an și mai bine de soarta articolului meu. Dl președinte vrea să o încurce, dar scapă și o obiecțiune referitor la lucrare că „Pământul nostru e departe de a fi o simplă masă gazoasă“ (!!!) De unde a putut scoate absurditatea aceasta? Se vede că a citit lucrarea superficial și n'a înțeles-o ca și dl Th. V. I am arătat că nu suntem bine înțeleși. A urmat altă obiecțiune tot așa de puțin nimerită. I-am arătat și asta. Acum a fost mai precaut, ca și dl Th. V., n a mai coborât în arenă, ci s'a mărginit la generalități, cari nu se pot discuta decât cu „ba da“ și „ba nu“. Mulțumite am primit destule după extrasul francez, singur scriitorul astronom (matem.) P. Baize mi-a comunicat părerea sa, că explicarea dată curenților marini și atmosferici, și analog fâșiilor lui Jupiter și Saturn e „vraiment très satisfaisant“. Recensii încă n'am văzut, căci tipul dlui Th. V. e destul de frec-

vent și la revistele străine, Dar am o promisiune din Franța.

Când m'am mutat la Cluj ca pensionar, mi-am făcut iluzii, că aici cu Universitate, cu societate de știință, voi avea cu cine discuta. M'am și adresat dlui președinte Racoviță, care — natural — m'a îndrumat la dl secretar prof. Gh. Bratu, neținându-se lucrarea de specialitatea dsale, Dl secretar mi-a pus un termen peste o săptămână, să o poată studia până atunci. Dar n'a avut timp. S'a pus alt termin, apoi al treilea termin, dar nici atunci n'a fost avut timp să o studieze. Ne-am înțeles însă că la al patrulea termin, eu voi expune tema, și vom discuta. Am găsit însă un bilet, că are ședințe, examene, lucru ușor de crezut, dar a pus un al cincilea termen pe o Duminică. M'am prezentat și am așteptat o oră și un sfert, nici n'a venit, nici lămuriri n'a trimis. Va să zică a fugit de discuție. Căci nu se poate scuza că n'are timp să se ocupe cu prostii, dupăce lucrarea apăruse în „Astron. N.”

Revista „Natura” necum să arate și discute lucrarea (Rotațiunea corpurilor nesolide) nici n'a aflat-o vrednică să o anunțe publicului, căci spațiul ei e scump, e rezervat pentru primi articoli, basme, ca „stelele-s flori și florile-s stele” și pentru încercările rimate ale copiilor, cari ascultă radio, etc. Așa crede „Natura” că contribuie să ajungem timpul, când „latinii dela Dunăre vor lua facla culturii dela Occident”? Manuscrisul românesc dela „L'origine des continents...” (care face parte din Rot. corp. n.) l'am trimis în Iunie 1931 și la Soc. rom. de științe din București, dar nu știu nici azi de soarta lui.

Ca și cu „Noua teorie cosmogonică” s'a întâmplat și cu „Rotațiunea corpurilor nesolide,*”) că unele „idei enunțate de autor” le-au enunțat mai târziu și astronomi cu situații oficiale. Așa dl M. Alliaume prof. la Universitatea din Louvain vorbește în 1929 despre „rotațiunea solară și curenții paraleli cu ecvatorul”. Ar putea să mă acuze de plagiat, dacă n'aș fi calculat acești curenți în kilometri în „N. teorie c.” Ed. II 1907 și în broșura germană din 1914. Eu însă am mai arătat că aceleas forțe ale rotațiunei produc aceiași curenți nu numai pe Soare ci și pe Jupiter și Saturn și pe Pământ atât în oceane cât și în atmosferă (dar modificali de continente) în afară de ecvator, ba chiar și în coaja globului, dând naștere reliefulor terestre și foarte probabil, că tot aceste forțe au împins continentele (America, Grönlanda) în sens contrar rotațiunei. Acești curenți sunt fapte și nu teorii. În 1930 astronomul Edington,

*) Aceste lucrări și „Ad astra, (astronomie populară și povestiri ast-onomice, cari au plăcut și unui Caragiale, ca și N. t. c.) se află la „Cartea Românească” București.

apoi Jeans, Belot admit, că Soarele și stelele au un simbul mai dens până cam la jumătate raza „non miscible avec l'enveloppe très peu dense” — lucruri vechi în lucrările mele.

După ascenziunea dlui Piccard în stratosferă, ziarele scriau, — informate de dl P. — că s'a dovedit, că și în stratosferă sunt curenți (deplasarea spre Sud). Am scris la jumătatea lui Iunie dlui Piccard, trimițându-i Extrasul francez, că deplasarea spre Sud se poate explica și fără curenți, direct din rotațiunea Pământului. Apoi am citit în ziare că deplasarea Balonului e datorită rotațiunii Pământului și nu există curenți în stratosferă. Cum explică dl P. deplasarea spre Sud, n'am putut afla. Am rugat pe dl prof. Musceleanu, dar nu mi-a răspuns.

Dl Th. V. afirmând, că „multele idei” au lipsă de documentare, a dat dovadă, că n'are în astronomie nici atâta „erudiție științifică” ca să înțeleagă lucrarea, ba își închipue în grandomania sa, că nu o am eu. Dacă o are să poftască la discuție, și nu fugă de ea ca alți mulți; problema e vrednică, e vorba de „misterul, ce mai învâluie încă unele părți din univers”, cum spune chiar d-sa. Problema e deschisă dela Galilei, decând primul ochian a constatat petele solare și rotațiunea lui neuniformă — enigma solară. Astronomul Newcomb în „Astronomia populară” zice referitor la această problemă, că „ne lipsește încă un Newton, care să vadă nexul adevărat al lucrurilor dintr'un punct de vedere unitar”. (Dar să nu grăbiți ocară, „Newton” aici e numai o analogie, nu e vorba de un descoperitor de calibrul lui Newton). Se poate închipui o explicare mai simplă (ca cea mecanică) și mai unitară? Dl dr Kobold (A. N.) în a. 1928 scriindu-mi că va publica lucrarea (când deci era în curat cu ea), adaugă, că „nu-mi pare să conțină ceva esențial nou, fiindcă influența rotațiunii pământului solid asupra mișcărilor dela suprafața sa mi-e familiară încă din timpul studiilor mele”. Va să zică esențialul, fenomenul mecanic, pe care se bazează toată teoria (R. c. n.) e cunoscut — se poate*) — cum am arătat și eu, experiența cunoscută cu pendulul lui Foucault dovedește acelaș lucru, iar azi balonul lui Piccard (deplasarea spre ecuator). Dar încă n'a tras nime consecvențele și să explice de acolo rotațiunea soarelui, zonele de pete, fâșiile lui Jupiter și Saturn, ba chiar și curenții noștri marini și aerieni. La câțiva le-a trecut prin mână din întâmplare acest simplu grăunte de adevăr. L-au constatat, dar nu le-a trecut prin minte că acest grăunte de adevăr e potrivit să arunce lumină în haosul fenomenelor și mișcărilor de pe corpu-

*) Ulterior am găsit un caz analog în experiența lui Perrot (1859), sau legea lui Baer (1860), v. Bull. Soc. astr. franceze 1905 pag. 39.

rile cerești (să le explice din un punct de vedere unitar), cum a aruncat lumină legea gravitațiunii lui Newton asupra mișcărilor din univers. Eu am regăsit acest grăunte de adevăr, fiindcă bănuiam, că trebuie să fie acolo, unde-l căutam (în rotațiune — dar pe Soare). Acest grăunte, care se vede că n'a fost absolut nou, eu nu l-am aruncat, ci l-am îngrijit și cultivat cu toată căldura sufletului, și atunci el a germinat și crescut un arbore falnic și minunat, ce-și întinde ramurile până la cer, ca'n povesti.

Nu mai puțin decât Edison a constatat, că un curent electric trecând și înroșind firul unei lămpi cauzează un curent secundar prin vidul lămpii la un al treilea electrod. A înregistrat cazul, dar nu s'a gândit, că această descoperire va da un avânt miraculos radiofoniei. *

În a. 1898 când am mers prima dată la București cu „Noua teorie cosmogonică“ eram un băiat naiv, credeam că toată lumea va fi entusiasmată și încântată ca și mine de teoria mea. Dar natural, că n'a putut fi așa. Venit la realitatea crudă, decepționat treceam pe străzile capitalei, vedeam hamali, lucrători grăbiți, cu ocupațiunea lor și mă întrebam: Să fie cu puțință, ca toți aceștia să fie mai cuminți decât mine, își văd de treburi, numai eu mă țin de prostii? Și-mi veneau în minte entusiasmurile nemărginite, nopțile de veghe, cu creionul și hârtia sub perină de teamă să nu uit până a doua zi ideile ce-mi veneau în cursul nopții, — și-mi ziceam: E cu puțință să mă fi mințit? Dar entusiasmurile alternau cu deprimări sufletești adânci, când nu mai credeam nici eu nimic. Apoi am fost silit să-mi văd de carieră, convins că nu se poate trăi din visuri instelate și speculațiuni asupra infinitului. Credeam, că am îngropat rătăcirea pentru totdeauna păstrând doar manuscrisul ca o amintire duiosă. Dar abia au trecut doi ani dela intrarea în slujbă și ideile vechi iarăș au început a mi se impune și a nu-mi da pace, pânăce am revăzut și tipărit lucrarea. Și de atunci activitatea febrilă cu entusiasmul au alternat cu pauzele până azi. Dar azi văd, că entusiasmul nu m'a mințit. Azi am ceva pozitiv, un adevăr, o descoperire, care are să rămână. Că recunoașterea mai întârzie, asta e soarta adevărului, să facă abia un pas în timp ce minciuna încunjură pământul.

D-lui

